

Kotitalouksien kulutus 2016

Autoilevien kotitalouksien osuus vakiintunut, lemmikkien omistaminen lisääntyy

Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen vuoden 2016 alkupuoliskon haastattelut ovat tuottaneet kiinnostavia tuloksia. Haastattelut jatkuvat vuoden 2017 alkuun saakka.

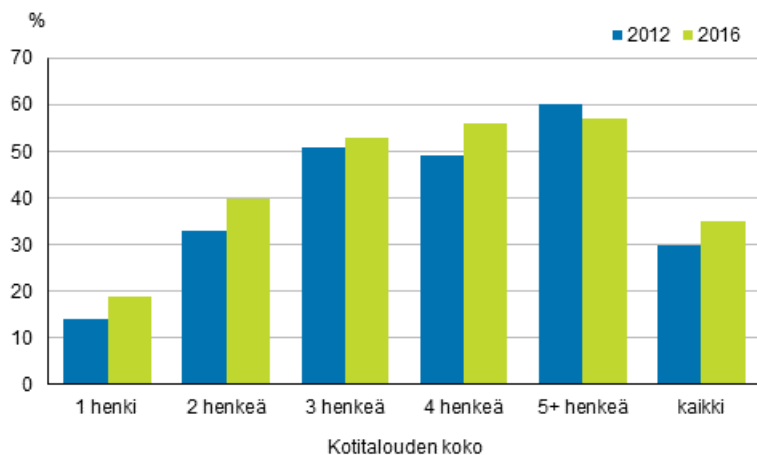
Autoja omistavien kotitalouksien osuus ei ole kasvanut

Ainakin yksi auto oli 74 prosentilla talouksista vuosina 2012 ja 2016. Useampia autoja omistavien kotitalouksien osuudet eivät ole muuttuneet vuodesta 2012. Kaksi henkilöautoa oli 17 prosentilla talouksista ja kolme tai useampi auto oli noin kolmella prosentilla. Autoa käyttävien kotitalouksien lukumäärä on lisääntynyt hieman johtuen siitä, että kotitalouksia on nyt noin 70 000 enemmän kuin vuonna 2012. Myöskään muita moottorikulkuneuvoja omistavien kotitalouksien osuudet eivät ole nousseet vuodesta 2012 vuoteen 2016. Kotitalouksista 11 prosentilla ei ollut edes polkupyörää vuoden 2016 alkupuolella.

Kotitalouksien lemmikkieläinten määrä kasvaa

Noin 35 prosentilla kotitalouksista on joku lemmikkieläin. Vuonna 2012 joku lemmikkieläin oli 30 prosentilla talouksista. Ainakin yksi koira on 22 prosentilla talouksista ja ainakin yksi kissa 15 prosentilla talouksista. Neljällä prosentilla kotitalouksista on sekä koira että kissa. Vuonna 2012 kotitalouksista 19 prosentilla oli ainakin yksi koira ja 14 prosentilla ainakin yksi kissa sekä kolmella prosentilla kissa ja koira. Vuonna 2016 akvaario tai terraario oli noin kahdella prosentilla kotitalouksista. Poni tai ratsastushevonen on prosentilla talouksista. Muita lemmikkejä oli hyvin vähän. Lemmikkieläimiä omistavien kotitalouksien osuus ja määrä ovat siis kasvaneet.

Lemmikkieläimen omistavien kotitalouksien prosenttiosuudet 2012 ja 2016

Kotitalouksilla oli alkuvuonna 2016 kaikkiaan noin 800 000 koiraa, kun vuonna 2012 koiria oli noin 630 000. Lienee niin, että entistä useammassa kotitaloudessa on kaksi koiraa toistensa seurana. Kotitalouksien kissojen määrä ei ole lisääntynyt neljässä vuodessa, vaan on liki ennallaan, noin 600 000 kissaa.

Ennakkotietoja uusista palveluista

Kulutustutkimuksen haastattelujen ennakkotietojen mukaan omatoimisen vapaa-ajan lentomatkan tehneistä yhdeksän prosenttia oli maksanut päästökompensaation. Osuus on yllättävän iso.

Maksullinen musiikin suoratoistopalvelu on 14 prosentilla ja maksullinen tv-viihdepalvelu 41 prosentilla talouksista.

Kuukausimaksullinen turvapuhelin on käytössä prosentilla kotitalouksista. Turvapuhelimet olivat 80-prosenttisesti vanhimman ikäryhmän käytössä.

Kuukausimaksullinen hälytysjärjestelmä on käytössä kolmella prosentilla kotitalouksista. Hälytysjärjestelmää käyttävistä liki 80 prosenttia asuu pientaloissa.

Huoneistokohtainen vedenmittaus on lisääntynyt selvästi. Vuonna 2016 se oli käytössä 26 prosentilla kerrostalossa asuvista talouksista ja 17 prosentilla vuonna 2012. Rivitaloissa asuvien kotitalouksilla huoneistokohtainen vedenmittaus on käytössä 50 prosentilla, kuten jo vuonna 2012.

Kotitaloudet kuluttavat hieman alavireisissä tunnelmissa

Taulukko kuvaa sitä, miten vastaajat arvioivat kotitaloutensa taloudellista tilannetta edelliseen vuoteen verrattuna vuoden 2016 alkupuolella.

Vastaajan mielipide kotitalouden taloudellisesta tilanteesta edelliseen vuoteen verrattuna viitehenkilön iän mukaan prosentteina

Kokemus taloudellisesta tilanteesta	Ikäryhmä						
	alle 35 v.	35-44 v.	45-54 v.	55-64 v.	65-74 v.	75 v.	kaikki
Muuttunut parempaan suuntaan	33	27	19	12	6	6	19
Pysynyt ennallaan	45	46	52	63	74	72	57
Muuttunut heikompaan suuntaan	22	27	28	25	20	22	24

Vaikka enemmistö kotitalouksista arvioi, ettei taloudellisessa tilanteessa ole tapahtunut muutoksia, niin kahdessa nuorimmassa kotitalousryhmässä on tapahtunut suuria muutoksia. Myönteisiä muutoksia on ollut kielteisiä enemmän vain alle 35-vuotiaiden kotitalouksilla. Mitä vanhempi ikäryhmä sen vähemmän on ollut muutoksia, mutta taloudellinen tilanne on kuitenkin heikentynyt huomattavasti useammalla kuin parantunut 45 vuotta täyttäneiden talouksissa. Taulukon perusteella voisi arvella, etteivät kotitaloudet olleet lisäämässä kulutustaan vuoden 2016 alkupuolella edellisvuoteen verrattuna.

Suomalaisten vuoden 2016 kulutuksesta tilasto

Tilastokeskuksen haastattelijat ovat keränneet tietoja suomalaisten kotitalouksien kaikista kulutusmenoista ja kestokulutustavaroista koko vuoden 2016 ajan. Tiedonkeruu jatkuu tammikuulle 2017. Haastatteluissa kysytään rahan käytön lisäksi tietoja mm. uusien palvelujen ja tuotteiden käytöstä sekä kestokulutustavaroista ja asumisesta. Lisäksi kotitaloudet keräävät kahden viikon ajalta kuitit päivittäistavaroiden ostoista haastattelujen täydennykseksi.

Ensimmäiset tiedot eri väestöryhmien kulutuksesta vuodelta 2016 julkaistaan joulukuussa 2017.

Sisällys

Kulutustutkimus 2012 laatuseloste.....	5
--	---

Kulutustutkimus 2012 laatuseloste

1 Tilastotietojen relevanssi

Kulutustutkimuksen tehtävänä on kuvata kotitalouksien kulutusta ja siinä tapahtuneita muutoksia. Kulutustutkimus tuottaa tietoa ennen kaikkea eri väestöryhmien kulutusmenoista, kulutuksen rakenteesta sekä kulutuseroista.

Kulutustutkimus on maamme vanhimpia otostutkimuksia, jonka historia ulottuu vuosiin 1908–1909. Kaikki Suomen kotitaloudet kattavia kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien, josta alkaen aineistoja on saatavissa sähköisessä muodossa. Tiedoista on tehty kaksi aikasarjaa, joista vanhemmassa on vertailukelpoisia tietoja vuosilta 1966–1990. Uudemmassa aikasarjassa on tietoja vuosilta 1985, 1990, 1994–1996, 1998, 2001, 2006 ja 2012.

Kulutustutkimuksen tietoja käytetään apuna kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin kulutuksen määrittämisessä sekä kuvaamaan taloudellisen hyvinvoinnin jakautumista Suomessa. Kuluttajahintaindeksin painorakenteen tarkistamisessa käytetään apuna kulutustutkimuksen tietoja kotitalouksien kulutuksesta. Lisäksi tietoja käytetään mm. sosiaalipoliittisten toimenpiteiden suunnitteluun ja seurantaan. Kulutustutkimuksen tietoja käytetään myös erilaisiin tutkimustarkoituksiin.

Kulutustutkimus kuuluu EU:n harmonisoiuihin tutkimuksiin. Harmonisointi koskee käsitteitä, määritelmiä ja luokituksia. Kyseessä on ns. output-harmonisointi. Suomalainen tutkimus on suurelta osin vertailukelpoinen muissa EU-maissa tehtyihin tutkimuksiin. Tällä hetkellä vertailutietoja on tuotettu vuosilta 1988, 1994, 1999 ja 2005. Vuoden 2005 vertailuun Suomi osallistui vuoden 2006 tutkimusaineistolla siten, että tiedot muunnettiin vastaamaan vuoden 2005 hintatasoa. Eurostat julkaisee vuonna 2010 tehdyn EU-maiden kulutustutkimuksen mikroaineistot vuoden 2014 aikana.

2 Tilaston menetelmäkuvaus

Tutkimuksen perusjoukko, otos ja kato

Kulutustutkimus on otostutkimus. Sen perusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat kotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Vuonna 2012 kotitalouksia oli 2,595 miljoonaa. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät ulkosuomalaiset ja laitosväestö, johon kuuluvat pitkäaikaisesti sairaaloissa, vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa ym. asuvat.

Tutkimuksen kotitaloudet poimittiin henkilöotoksena väestörekisteristä. Otos painotettiin alueiden ja tilastollisen kuntaryhmyksen mukaan. Ositteiden lukumäärä on vaihdellut vuosittain, vuonna 2012 niitä oli 10. Ositteen sisällä kunkin kotitalouden todennäköisyys tulla otokseen riippuu 15 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä.

Vuonna 2012 alkuperäisen otoksen koko oli 8 024 henkeä. Lisäksi ahvenanmaalaisista kotitalouksista poimittiin 400 kotitalouden lisäotos. Lopullinen aineisto kadon jälkeen käsitti 3551 kotitaloutta ja vastausprosentti oli 43,1.

Kulutustutkimuksen aineiston muodostuminen vuosina 1985, 1990, 1995, 2001, 2006 ja 2012

	1985		1990		1995		2001		2006		2012	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Brutto-otos	12 174	..	12 053	..	10 608	..	8 960	..	7 852	..	8 424	..
- Ylipeitto	398	..	297	..	237	..	167	..	194	..	186	..
Netto-otos	11 776	100	11 756	100	10 371	100	8 793	100	7 658	100	8 238	100
Kokonaiskato	3 576	30	3 498	30	3 628	35	3 298	38	3 651	48	4 687	57
Haastattelukato	2 556	22	2 254	19	2 806	27	2 697	31	3 179	42	4 283	52
Päiväkirjakato	720	6	866	7	822	8	601	7	472	6	404	5
Vuosihaastattelukato ¹⁾	300	3	378	3
Hyväksytty aineisto	8 200	70	8 258	70	6 743	65	5 495	63	4 007	52	3 551	43

1) Vuosihaastattelu tarkoittaa tässä alkuhaastattelun ja päiväkirjanpidon jälkeen tehtyä toista haastattelua.

Vuonna 2012 alkuperäisen brutto-otoksen koko oli 8424 henkeä, joista osa ei kuulunut tutkimuksen perusjoukkoon. Tähän ns. ylipeittoon kuuluviksi määriteltiin kuolleet, laitosväestö ja ulkosuomalaiset. Ylipeittoa oli 186 henkeä, joten netto-otokseksi muodostui 8 238 kotitaloutta (ks. taulukko).

Kulutustutkimuksessa vastauskato muodostuu sekä haastattelutietojen että päivittäistavaroiden ostojen keruuvaiheessa. Haastattelukatoon lasketaan kuuluviksi taloudet, jotka kieltäytyvät tutkimuksesta, joita ei tavoiteta tai joita ei voida haastatella jostain muusta syystä tai jotka eivät vastaa kaikkiin haastattelun osiin. Päivittäistavaroiden ostotietojen keruuvaiheen katoon kuluvat taloudet, jotka haastatellaan, mutta jotka kieltäytyvät ostokuittien keruusta ja ostotietojen merkitsemisestä kulutuksen muistikirjaan tai jotka eivät palauta kuitteja ja muistikirjoja.

Tiedonkeruumenetelmät ja tietosisältö

Vuoden 2012 kulutustutkimuksen tiedot kerättiin ensimmäistä kertaa kaksiosaisella puhelinhaastattelulla käyntihaastattelun sijaan. Lisäksi tietoja saatiin kotitalouden keräämistä kauppa- ja kulutuksen muistikirjaan tehdyistä ostosmerkinnöistä. Tietoja haettiin myös hallinnollisista rekistereistä. Haastattelujen muutos käyntihaastattelusta kaksiosaiseksi puhelinhaastatteluksi aiheuttaa väistämättä vertailukelpoisuuden heikkenemistä, vaikka kulutustutkimuksen kysymykset ovat ns. tosiasiakysymyksiä. Puhelin- ja käyntihaastattelujen vertailutestiä ei ollut mahdollista tehdä kustannussyistä.

Haastattelussa tarkistetaan rekisteritietojen mukainen kotitalouden rakenne ja kerätään tietoja kotitalouden jäsenistä (ammatit, toiminta työmarkkinoilla ym.) sekä kysytään tietoja kotitalouksien menoista kuten asumisesta, vakuutuksista ja suurista hankinnoista sekä kestokulutushyödykkeiden omistuksesta.

Haastattelijoina toimivat Tilastokeskuksen omat haastattelijat. Haastatteluiden jälkeen kotitaloudet keräsivät kaikista menoistaan kahden viikon ajan kuitteja tai tekivät merkinnät ostoista kulutuksen muistikirjaan. Tutkimuksen otostaloudet jaettiin satunnaisesti 26:een 14 päivän mittaiseen päivittäistavaroiden ostojen keruujaksoon koko tutkimusvuoden ajalle, jotta eri vuodenaikojen kulutuksesta saadaan mahdollisimman kattavat ja luotettavat tiedot. Kuitit palautettiin tilastohaastattelijalle, jonka kanssa oli sovittu kuittien keruusta. Kuitit skannattiin ja muutettiin sähköiseen muotoon Tilastokeskuksessa. Taustatietojen keräämisessä hyödynnettiin hallinnollisia rekistereitä. Niistä saatiin mm. kotitalouksien jäsenten tulo- ja koulutustiedot sekä julkisten palvelujen käyttötietoja.

Kulutustutkimuksen 2012 tietojen keruutavat ja viiteajanjaksot:

- **Kulutuspäiväkirja (14 päivää):** Elintarvikkeet ja ravintola-ateriat, kertakäyttötavarat ja puolikestävät tavarat (suuri osa taloustarvikkeista sekä osa palveluista)
- **Lomake (12 kuukautta):** Omat ja saadut puutarha- ja keräilytuotteet, riista ja kalat.
- **Haastattelu (1 kuukausi):** Päivähoitomaksut, puhelin- ja matkakulut, osa asumismenoista sekä kodinhoitopalvelut
- **Haastattelu (3 kuukautta):** Terveystieteiden hoitomenot
- **Haastattelu (koko vuodelta):** Kestokulutustavaroiden ostot, osa asumismenoista, vakuutukset, viranomaismaksut, koulutusmenot, lehtitilaukset

3 Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Otanta, tiedonkeruu ja tietojen käsittely vaikuttavat kulutustutkimuksen tulosten luotettavuuteen. Tutkimustulosten sisältämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan mitata keskiarvon suhteellisen keskivirheen ja luottamusvälien avulla. Vuoden 2012 kulutusmenojen ns. pääryhmissä suhteelliset keskivirheet ovat alle neljän prosentin lukuun ottamatta koulutusmenoja (ks. taulukko). Luotettavimmat tiedot saadaan suurimmista kulutusmenoryhmistä (elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat sekä asuminen ja energia). Vaatteiden ja jalkineiden sekä koulutusmenojen suhteelliset keskivirheet ovat suurimmat.

Keskivirheiden avulla lasketulla luottamusvälillä kuvataan rajoja, joissa perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla. Otoksesta laskettu kulutusmenoera $\pm 1.96 \cdot$ keskivirhe ilmaisee ne rajat, joiden sisälle perusjoukon todellinen arvo asettuu 95 prosentin todennäköisyydellä.

Kulutustutkimuksen tietoja käytettäessä on huomattava, että kulutustietojen luotettavuus heikkenee siirryttäessä pääryhmätasoa tarkempiin kulutusryhmiin. Usein ostettavien hyödykkeiden keskivirheet ovat pieniä, mutta harvemmin hankittujen tuotteiden kohdalla keskivirheet saattavat kasvaa melko suuriksi. Näissä tapauksissa otos ei välttämättä riitä kulutusmenojen luotettavaan kuvaamiseen. Myös yksityiskohtaiset luokittelut taustamuuttujien kuten iän, sosioekonomisen aseman tai maakunnan mukaan kasvattavat havaintojen vähetessä kulutuserien suhteellisia keskivirheitä.

Keskivirhelaskelmat kuvaavat tuloksiin liittyvää satunnaisvaihtelua. Tämän lisäksi mm. kotitalouksien vastaamatta jättämiset ja unohtamiset aiheuttavat sen, että jotkut kulutuserät saadaan kerättyä otoskotitalouksilta vain osittain, minkä vuoksi kotitalouksien keskimääräiset kulutusmenot tulevat aliestimoiduiksi. Tästä aiheutuva virhe saattaa joissakin tapauksissa (esim. alkoholimenot, rahapelit) olla huomattavasti suurempi kuin satunnaisvirhe. Kulutusmenoerien aliestimoituvuutta voidaan tutkia vertaamalla tuloksia mm. kansantalouden tilinpidon vastaaviin tietoihin. Vuonna 2012 kulutustutkimuksen kokonaismenojen osuus kansantalouden tilinpidon tiedoista oli 88 prosenttia.

Kotitalouksien kulutusmenojen keskiarvot (EUR), luottamusvälit (EUR) ja suhteelliset keskivirheet kulutustutkimuksessa 2012 (ennakkollinen aineisto 30.12.2013)

	Keskiarvo, euroa	95 % luottamusvälin alaraja, euroa	95 % luottamusvälin yläraja, euroa	Suhteellinen keskivirhe, %
Kulutusmenot	35 855	34 965	36 744	1,27
Elintarvikkeet	4 568	4 459	4 678	1,22
Alkoholijuomat ja tupakka	805	756	854	3,13
Vaatteet ja jalkineet	1 166	1 084	1 249	3,61
Asuminen	10 064	9 847	10 281	1,10
Sisustus ja kodinkoneet	1 676	1 592	1 760	2,55
Terveys	1 131	1 062	1 201	3,14
Liikenne	6 146	5 811	6 481	2,78
Tietoliikenne	890	866	913	1,37
Kulttuuri ja vapaa-aika	3 662	3 410	3 915	3,52
Koulutus	57	49	65	6,79
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	1 467	1 383	1 550	2,90
Muut tavarat ja palvelut	4 222	4 061	4 384	1,95

4 Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Kaikki Suomen kotitaloudet kattavia kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien noin viiden vuoden välein. Tiedoista on tehty kaksi aikasarjaa, joista vanhemmassa on vertailukelpoisia tietoja vuosilta 1966–1990. Uudemmassa aikasarjassa on tietoja vuosilta 1985, 1990, 1994–1996, 1998 ja 2001, 2006 ja 2012. Kulutustiedot koskevat aina koko tutkimusvuotta.

5 Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen tuloksia, artikkeleita ja julkaisuja on saatavilla tilaston internet-sivuilta: <http://tilastokeskus.fi/til/ktutk/index.html>.

Tietokantataulukot kotitalouksien kulutusmenoista kotitaloutta kohti sekä kotitalouksien lukumääriä ja kokoa koskevista taustatiedoista vuosilta 1985–2006 ovat saatavissa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi (vuosi 2012 lisätään aikasarjataulukoihin 28.2.2014). Taulukot ovat saatavissa tarkimmalla luokitustasolla mm. kotitaloustyyppin, viitehenkilön sosioekonomisen aseman, kotitalouden asuinalueen, tulojen sekä viitehenkilön iän mukaan. Suomenkieliset taulukot löytyvät osoitteesta:

http://193.166.171.75/database/StatFin/tul/ktutk/ktutk_fi.asp.

Tilaustaulukot

Valmiiden taulukoiden lisäksi tehdään tilaustaulukoita ja selvityksiä asiakkaiden toiveiden mukaisesti. Tiedustelut sähköpostitse osoitteella kulutus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse Anton Antonius, p. (09) 1734 3415.

Tutkimusaineistot

Kulutustutkimuksen yhteydessä valmistuu useita palvelutiedostoja, joiden keskeisistä tiedoista tehdään myös suppeita julkistuksia niiden valmistuessa (ks. <http://tilastokeskus.fi/til/ktutk/tjulk.html>). Tärkein on kulutuksen aikasarjan täydennys vuoden 2012 tiedoilla. Muita ovat tiedot yhteiskunnallisista palveluista saatavista etuuksista, kotiin hankittujen elintarvikkeiden määristä, etäisyyksistä palveluihin sekä kulutustiedot muunnettuna CO₂-päästöiksi.

Tutkimuslaitokset ja korkeakoulut voivat hakea käyttö lupaa aineistojen tutkimuskäyttölle. Tutkimuskäyttöön suunnitellut vertailukelpoiset palvelutiedostot ovat maksullisia ja niitä on saatavilla vuosilta 1985, 1990, 1994–1996, 1998, 2001 ja 2006 (vuoden 2012 tiedot 28.2.2014 alkaen). Tiedustelut sähköpostitse osoitteella kulutus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse Juha Nurmela, p. (09) 1734 2511.

Kansainväliset kulutusvertailut

EU-maita koskevaa tietoa on saatavilla vuosilta 1988, 1994, 1999 ja 2005. Suomen tiedot ovat mukana vertailussa (pl. vuoden 1988 aineisto). Tiedustelut Tilastokeskuksen EU-tilastotietopalvelusta sähköpostitse osoitteella esds@tilastokeskus.fi tai puhelimitse p. (09) 1734 2221.

6 Tilastojen vertailukelpoisuus

Kulutustutkimuksia on tehty vuodesta 1966 lähtien kaikkiaan kaksitoista. Tutkimuksen tietosisältö on pidetty mahdollisimman hyvin edellisiä tutkimuksia vastaavana, jotta tietojen vertailukelpoisuus säilyisi. Tästä huolimatta tutkimuksen kysymykset ja luokitukset ovat vaihdelleet tutkimuksesta toiseen. Muutoksista johtuen eri vuosien tutkimusaineistot eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Sen vuoksi aineistoista on muodostettu erilliset palvelutiedostot, joiden luokittelut on yhdenmukaistettu. 1990-luvun alussa valmistuivat vertailukelpoiset tiedostot vuosilta 1966, 1971, 1976, 1981, 1985 ja 1990. Uudemmat vertailukelpoiset palvelutiedostot käsittävät vuodet 1985, 1990, 1994–96, 1998, 2001, 2006 ja 2012 (28.2.2014 lähtien). Niiden perustana on kansainvälinen COICOP-HBS-kulutusluokitus. Näitä kahta aikasarjatiedostoa ei voi käyttää rinnakkain yksittäisten vuosiaineistojen kanssa käsitteissä ja luokituksissa tapahtuneiden muutosten takia.

Verrattaessa kulutustutkimuksen tietoja kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin kulutusmenoihin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, tiedonkeruussa ja määritelmässä sekä tilastojen laatimismenetelmissä. Eri tilastointivuosina kokonaismenoissa on jonkin verran eroja kansantalouden tilinpidon ja kulutustutkimuksen välillä. Vuonna 2012 kulutustutkimuksen perusteella arvioidut kulutusmenot olivat 88 prosenttia kansantalouden tilinpidon vastaavasta summasta. Laskentamenetelmien eroista johtuen poikkeamaa ei voi pitää kovin merkittävänä. Erot vaihtelevat kuitenkin suuresti kulutusryhmästä riippuen ja ne ovat joiltain osin suurentuneet tarkastelujaksolla. Todennäköisesti tähän ovat syynä tiedonkeruussa tapahtuneet muutokset. Esimerkiksi otoskoko sekä tutkimukseen osallistumisen ja aineistonkeruun tavat ovat eri vuosina vaihdelleet kulutustutkimuksessa.

Tilastokeskuksessa vuosittain tehtävä tulonjakotilasto kuvaa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen määrää, muodostumista ja jakautumista. Otokseen perustuvan tulonjakotilaston lisäksi nykyisin on käytössä tulojen kokonaisaineisto, joka sisältää rekistereistä saadut sekä veronalaiset että verottomat tuloerät. Kulutustutkimuksessa tulotietoja käytetään lähinnä taustatietoina. Kulutustutkimuksen aineiston pohjalta estimoitu kotitalouksien käytettävissä oleva tulo vuonna 2012 oli 109,4 miljardia euroa. Tulonjakotilastossa vastaava summa oli lähes sama: 109,5 miljardia euroa.

Kotitalouksien käyttämien julkisten hyvinvointipalvelujen arvo on laskettu edellisen kerran vuonna 2006. Nyt julkaistavien palvelutietojen kokoamisessa on käytetty laajemmin rekisteritietoja kuin vuonna 2006. Menetelmämuutoksen ja myös joidenkin sisällöllisten määritelmiin liittyvien muutosten takia vertailuja vuoden 2006 aineistoon ei suositella.

7 Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Kulutustutkimuksen tutkimusyksikkö on kotitalous. Kulutustiedot kerätään ja analysoidaan pääosin kotitalouskohtaisesti. Kotitalouteen kuuluvat määritelmän mukaan ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät tulojaan yhdessä. Kotitalous voi muodostua yhdestä tai useammasta henkilöstä. Eurostat suosittelee, että kotitalouden määrittely Household Budget Survey -tutkimuksissa perustuisi kahteen kriteeriin: yhdessä asumiseen ja kulutusmenojen jakamiseen. Suomessa kotitalouskäsitettä käytetään vain haastatteluja ja postikyselyjä käyttävissä tilastoissa. Rekisteripohjaisissa tilastoissa käytetään käsitettä asuntokunta. Asuntokunta muodostuu henkilöistä, jotka asuvat vakituisesti samassa asunnossa tai osoitteessa. Samaan asuntokuntaan voi kuulua useampia kotitalouksia.

Tutkimuksessa käytetty kulutuskäsite perustuu kansainvälisiin suosituksiin (Eurostat 2003). Kulutukseen sisältyvät kaikki kotitalouden tutkimusajankohtana omaan kulutukseensa hankkimat tavarat ja palvelut, myös omat ja saadut puutarha- ja keräilytuotteet sekä asuntotulo. Kulutusmenoihin ei sen sijaan lueta välittömiä veroja, investointimenoja eikä yritystoiminnan menoja. Lisäksi mukaan lasketaan muilta kotitalouksilta saadut tavarat ja palvelut sekä kulutukseen rinnastettavat tulonsiirrot. Kulutuskäsite ei sisällä kotitalouksien julkisten hyvinvointipalveluiden (esim. terveydenhoidon, koulutuksen) käytöstä saamaa rahallista etuutta. Kulutukseen ei lasketa muille talouksille annettuja lahjoja, mutta kotitalouden kulutukseen luetaan mukaan saadut lahjat. Menettelyssä korostetaan kuluttamisen näkökulmaa. Se poikkeaa muiden maiden käytännöistä ja Eurostatin (2003) suosituksesta, jonka mukaan kotitalouden kulutukseen lasketaan mukaan annetut lahjat, koska niiden arvo on paremmin kotitalouden tiedossa kuin saatujen lahjojen.

Kulutustutkimuksen ja tulonjakotilaston välillä ei tulon määrittelyssä ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Kulutustutkimuksen tulokäsite perustuu pääasiassa rekisteritietoihin, mutta tuloihin lisätään haastattelusta saatavia tuloeria kuten lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elatusapu).

Asumismenot on laskettu ns. bruttovuokraperiaatteella. Omassa asunnossaan tai luontoisetuusasunnossa asuville talouksille määritetään laskennallinen vuokra vastaavanlaisen vuokra-asunnon markkinavuokran perusteella ja vuokra-asunnossa asuville todellinen maksettu vuokra. Oman asunnon bruttovuokran määrittelyssä käytetään apuna Tilastokeskuksen vuokratiedustelun tietoja sekä talouden haastattelutiedoista asunnon huoneiden lukumäärää, talotyyppiä, rakennusvuotta ja sijaintia. Asuntotulo lasketaan laskennallisten bruttovuokrien ja vuokria vastaavien todellisten käyttömenojen tai todellisten vuokrien erotuksena omistusasujille ja toiselta kotitaloudelta käypää vuokraa halvemmalla asuntonsa vuokranneille. Laskennallisesta bruttovuokrasta vähennetään asunnon käyttömenot (mm. asuntolainan korot, vakuutukset, hoitovastikkeet ja korjauskustannukset). Negatiivinen asuntotulo nollataan.

Tilastokeskuksen eri tilastojen (kansantalouden tilinpito, kuluttajahintaindeksi, tulonjakotilasto ja kulutustutkimus) asuntotulon laskentaa ja käsitteistöä on yhtenäistetty. Tulonjakotilastossa ja kulutustutkimuksessa asuinpinta-ala perustuu haastattelutietoon, kun kansantalouden tilinpidossa neliötiedot perustuvat rakennus- ja huoneistorekisterin tietoihin. Pientaloissa haastattelusta saadut neliöt ovat suurempia kuin rekisteritiedot, sen sijaan kerrostaloissa tiedot eivät juuri eroa toisistaan. Jotta laskennallisten vuokrien kokonaisuus estimoituisi yhdenmukaisemmin kansantalouden tilinpidon kanssa, kerrotaan haastattelun neliötiedot joissakin pientalotyypeissä vakiokertoimilla. Bruttovuokran (vuokran) lisäksi asumismenoihin

sisältyvät vesimaksut ja eräät muut maksut kuten nuohous ja jätteiden nouto sekä vuokralaisen suorittamat korjaukset ja vuokraan sisältyvät lämmitysmenot. Myös vapaa-ajan asunnon menot sisältyvät asumismenoihin.

Kulutussyksikkönä vuoden 2012 kulutustutkimuksessa on käytetty nykyisin yleisimmin käytössä olevaa, niin sanottua OECD:n muunnettua asteikkoa (OECD modified scale), jossa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1,0, seuraavat 14 vuotta täyttäneet jäsenet 0,5 ja alle 14-vuotiaat lapset 0,3. Vuoden 2006 kulutustutkimuksessa oli käytössä sama kulutussyksikön laskentatapa.

Tutkimuksen kulutusluokitus perustuu pitkälti Eurostatin COICOP-HSB-kulutusluokitukseen (Classification of Individual Consumption by Purpose), joka on Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmän mukainen. Kansainvälisestä luokituksista on laadittu kansallinen versio, joka on mahdollistanut luokituksen tarkentamisen ja kansallisten piirteiden huomioon ottamisen.

Lisätietoja

Juha Nurmela 029 551 2548
Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

kulutus.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi/til/ktutk/
Lähde: Kotitalouksien kulutus 2016. Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-3533 (pdf)